

Sorptiv kjøling

Fjernvarmedagene 2016
12. Oktober 2016

Tom Erik Sundsbø, Energileder, Olav Thon Gruppen
Knut Inderhaug, Direktør Forretningsutvikling, Hafslund Varme

Agenda

---

1. Kort om Hafslund-konsernet

2. Hafslund Varme

3. Hafslund Varmes arbeid med sorptiv kjøling

4. Kort om Olav Thon Gruppen

5. YT3 og sorptiv kjøling

Hafslund

– fremtidens energiløsninger for deg og miljøet

NETT

690 000 kunder

VARME

1,7 TWh

PRODUKSJON

3,1 TWh

MARKED

> 1000 000 kunder

Agenda

---

1. Kort om Hafslund-konsernet

2. Hafslund Varme

3. Hafslund Varmes arbeid med sorptiv kjøling

4. Kort om Olav Thon Gruppen

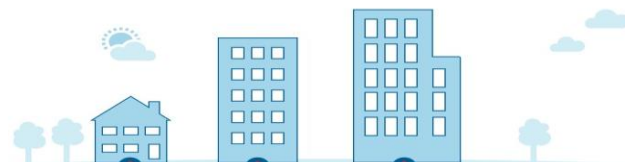
5. YT3 og sorptiv kjøling

Hafslund Varme

Energikilder benyttet til produksjon av fjernvarme i 2015.

FAKTA OM HAFSLUND VARME

700 boligblokker
1200 næringsbygg
2500 rekkehus og eneboliger

60 mil med fjernvarmerør

30 millioner liter vann kontinuerlig i sirkulasjon i Oslo

Operahuset er én av de mange store bygningene i Oslo som benytter fjernvarme fra Hafslund.

Kjente bygg med fjernvarme:

- Stortinget
- Rådhuset
- Regjeringskvartalet
- Operahuset
- Statsministerboligen
- Ullevål sykehus

Rådhuset var et av de første byggene i Oslo som fikk fjernvarme i 1950.

Produksjonen av fjernvarme i Norge er på cirka 5 TWh (5 milliarder kilowatttimer).

Hafslunds produksjon av fjernvarme tilsvarende oppvarmingsbehovet til cirka 170 000 leiligheter (1,7 TWh).

Fjernvarmen reduserer årlig forurensning tilsvarende utslipp fra over 150 000 biler som hver kjører 15 000 km i Oslos gater.

Hafslund Varmes kjernevirksomhet er optimal ressursutnyttelse i en sirkulær økonomi

Hafslund Varmes
konsesjonsområde i Oslo

Utnyttelse av ressurser samfunnet ikke har behov for er grunnsteinen i fjernvarmesystemet

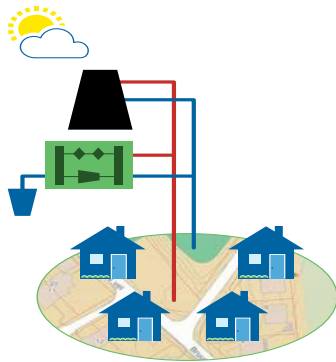
2015

- 60 % av fjernvarmevolumet basert på spillvarme fra avfallsforbrenning
- 9 % av fjernvarmevolumet basert på varme fra kloakk

Hafslund Varme kan levere termisk energi etter flere modeller

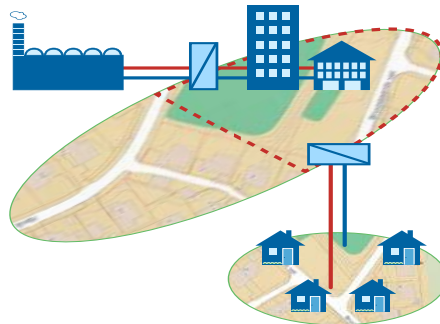
SELVSTENDIG NETT

Vannbåren infrastruktur for intern utnyttelse av ressurser i lokale lavtemperaturnett

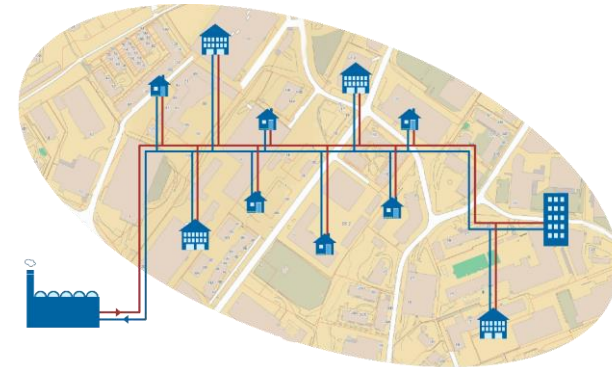
SELVSTENDIG OG EKSISTERENDE NETT INTEGRERT

Varmeoverføring fra eksisterende fjernvarmesystem for å dekke energibehovet i alle situasjoner

EKSISTERENDE NETT

Varmeleveranse via eksisterende fjernvarmesystem til sluttkundene

Agenda

---

1. Kort om Hafslund-konsernet

2. Hafslund Varme

3. Hafslund Varmes arbeid med sorptiv kjøling

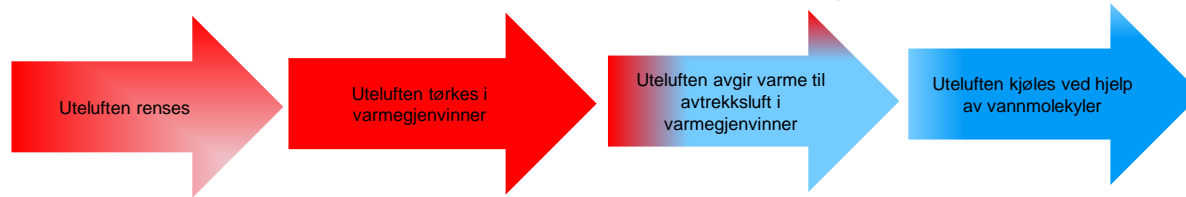
4. Kort om Olav Thon Gruppen

5. YT3 og sorptiv kjøling

Ventilasjonskjøling basert på fjernvarme

- Mål med introduksjon av teknologien;
  - Redusere våre kunders kostnad til kjøling
  - Frigjøre areal for våre kunder
  - Flere grønne tak i Oslo
- Mål med prosessen;
Skape miljøvennlig kjøling kun ved hjelp av varme og vann
- Metode;
Uteluften tørkes ved hjelp av fjernvarme for å kunne tilføres fuktighet som kjøler den ned

Fjernvarmebasert ventilasjonskjøling reduserer kundens kostnader til kjøling, og forbedrer utnyttelsen av byens kretsløpsbaserte system for spillvarme

Introduksjon av ny teknologi krever ressurser

- Gjennomført 40-50 kundemøter
- Tok bevist kontakt med utbyggere/utviklere/besittere først
- Flere konsulenthus har tatt kontakt for å bli presentert løsningen
- Gjennomført møter med alle etater i kommunen, og brukt mye tid med Klima- og energi etaten
- Aktivt brukt Munters erfaring og referanse kunder
- Har hatt med kunder på befaringer i Sverige
- Potensielle kunder begynner nå, etter et års arbeid, å ta kontakt med oss om løsningen
- Resultat pt; 3 bygg prosjekteres med løsningen

Å oppnå et volum gjennom sorptiv kjøling vil ta tid!

Agenda

---

1. Kort om Hafslund-konsernet

2. Hafslund Varme

3. Hafslund Varmes arbeid med sorptiv kjøling

4. Kort om Olav Thon Gruppen

5. YT3 og sorptiv kjøling

OLAV THON STIFTELSEN

OLAV THON GRUPPEN AS

THON HOLDING AS

OLAV THON EIENDOMSSELKAP
ASA

KOMMERSIELL INNDELING

OLAV THON GRUPPEN

OLAV THON
EIENDOMSELSKAP ASA

THON EIENDOM

NORGES STØRSTE EIENDOMSAKTØR

Ca. 500 eiendommer

Leieinntektsnivå ca. 4,9 mrd.

Eiendomsverdier: ca. 65 mrd.- 70 mrd.

- En av Skandinavias ledende kjøpesenteraktør
- Eier/forvalter 8 av de 10 største kjøpesentrene i Norge
- Omfatter også Norges største børsnoterte eiendomsselskap
Børsverdi: 12. mrd.

OLAV THON
EIENDOMSSELSKAP ASA

THON HOTELS

NORGES 3. STØRSTE HOTELLKJEDE

- 69 hoteller
- 9.400 rom i Norge
- Ledende markedsandel i Oslo og Bergen

HOTELLER I UTLANDET

- 7 hoteller
- 2 apartmentshoteller
- 1.800 rom
- 3. største hotellkjede i Brüssel

ENERGIAVDELINGEN

Sikre at energiforhold inngår i relevante beslutninger med betydning for energiforbruket.

Agenda

---

1. Kort om Hafslund-konsernet

2. Hafslund Varme

3. Hafslund Varmes arbeid med sorptiv kjøling

4. Kort om Olav Thon Gruppen

5. YT3 og sorptiv kjøling

Sorptiv kjøling

Hvorfor velger OTG å gå for denne løsningen?

- Samfunnsøkonomi og bedriftsøkonomi:
  - å kjøle med avfall er smart
- Årskostnader
- Driftsøkonomi
- Behov for kjøling
  - behov for varmt tappevann?
- Etablert teknologi
- Solide leverandører

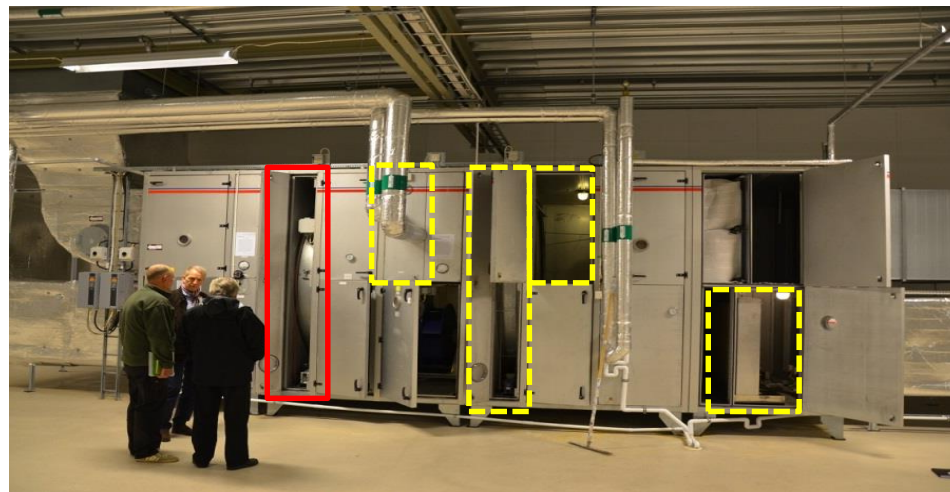
YT3 – Youngstorget 3, Oslo

Befaring Vesterås, Sverige

Avkast
←
Frisk uteluft
→

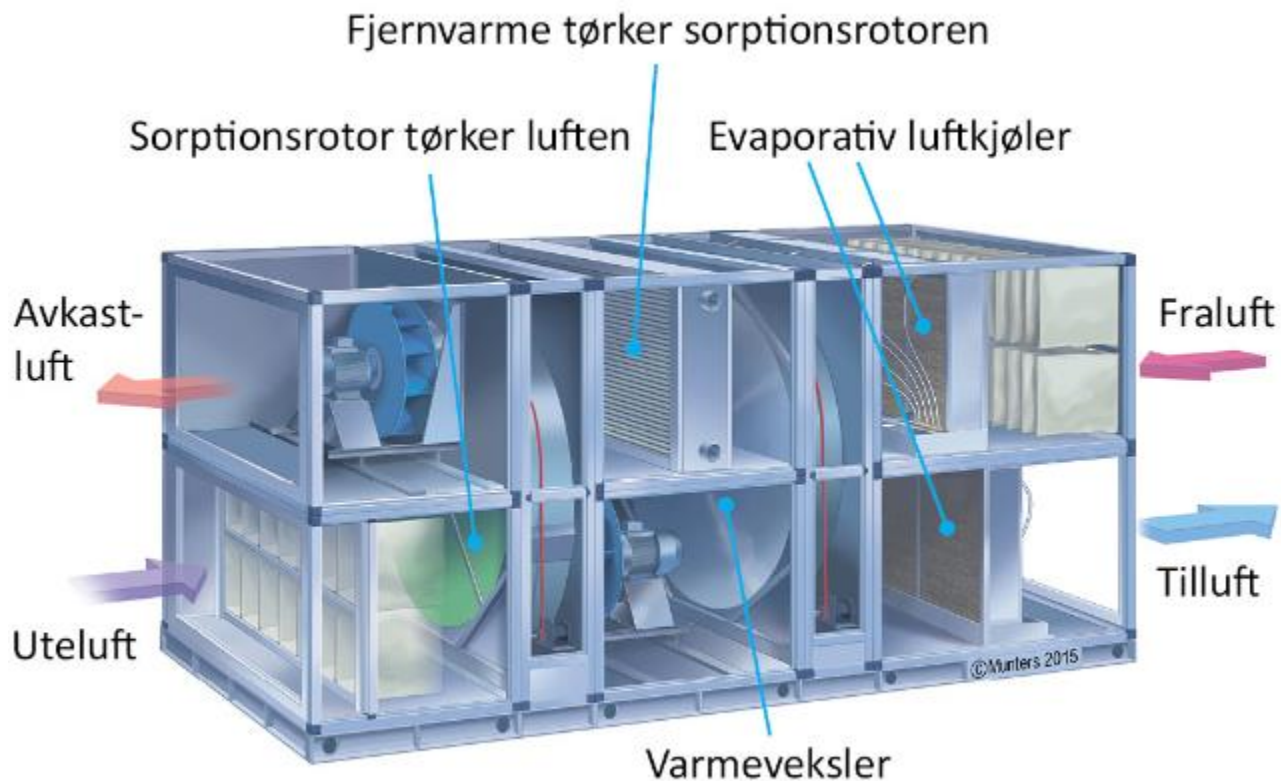

← Avtrekk
→ Behandlet tilluft

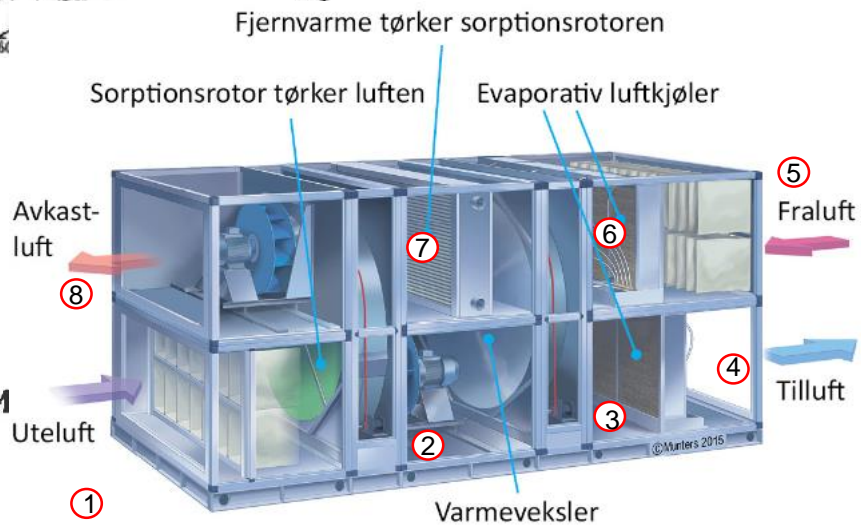
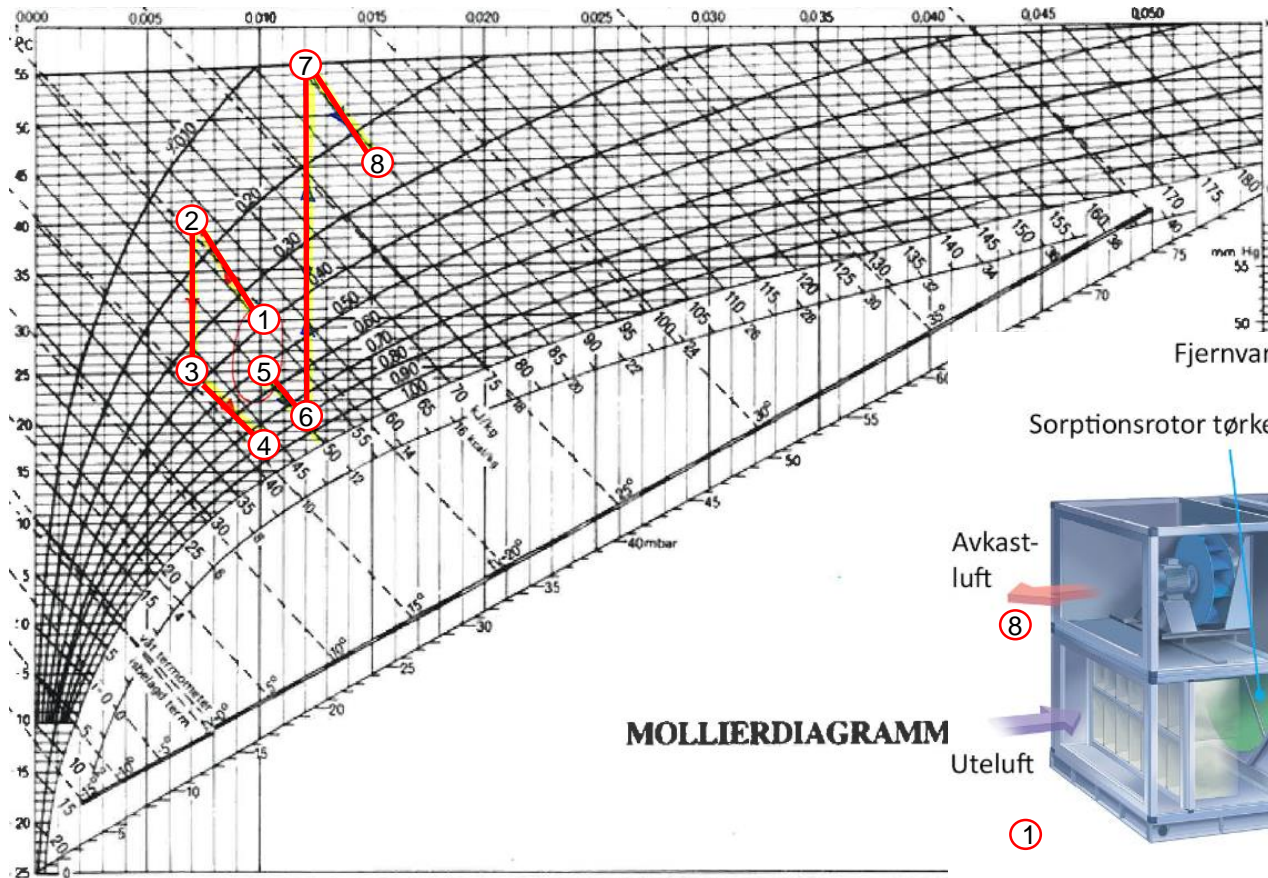
Luftbehandlingsaggregat

Erikslund Shoppingcenter, Vesterås

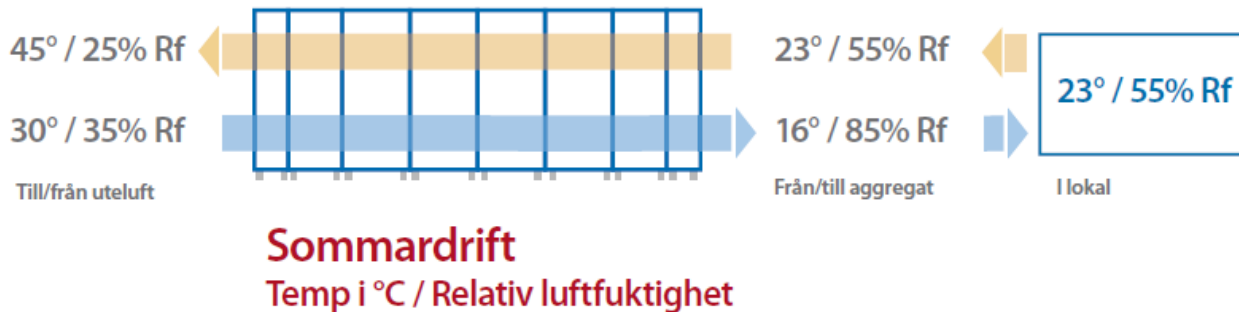
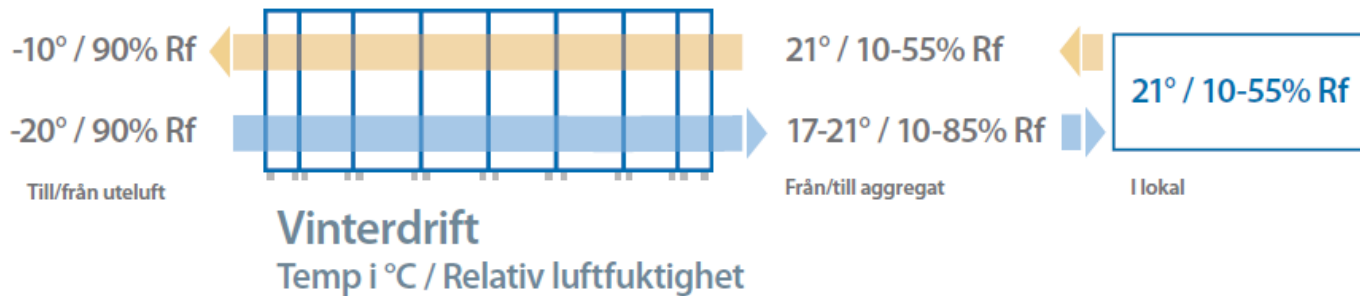
Sorptiv kjøling

Sorptiv kjøling

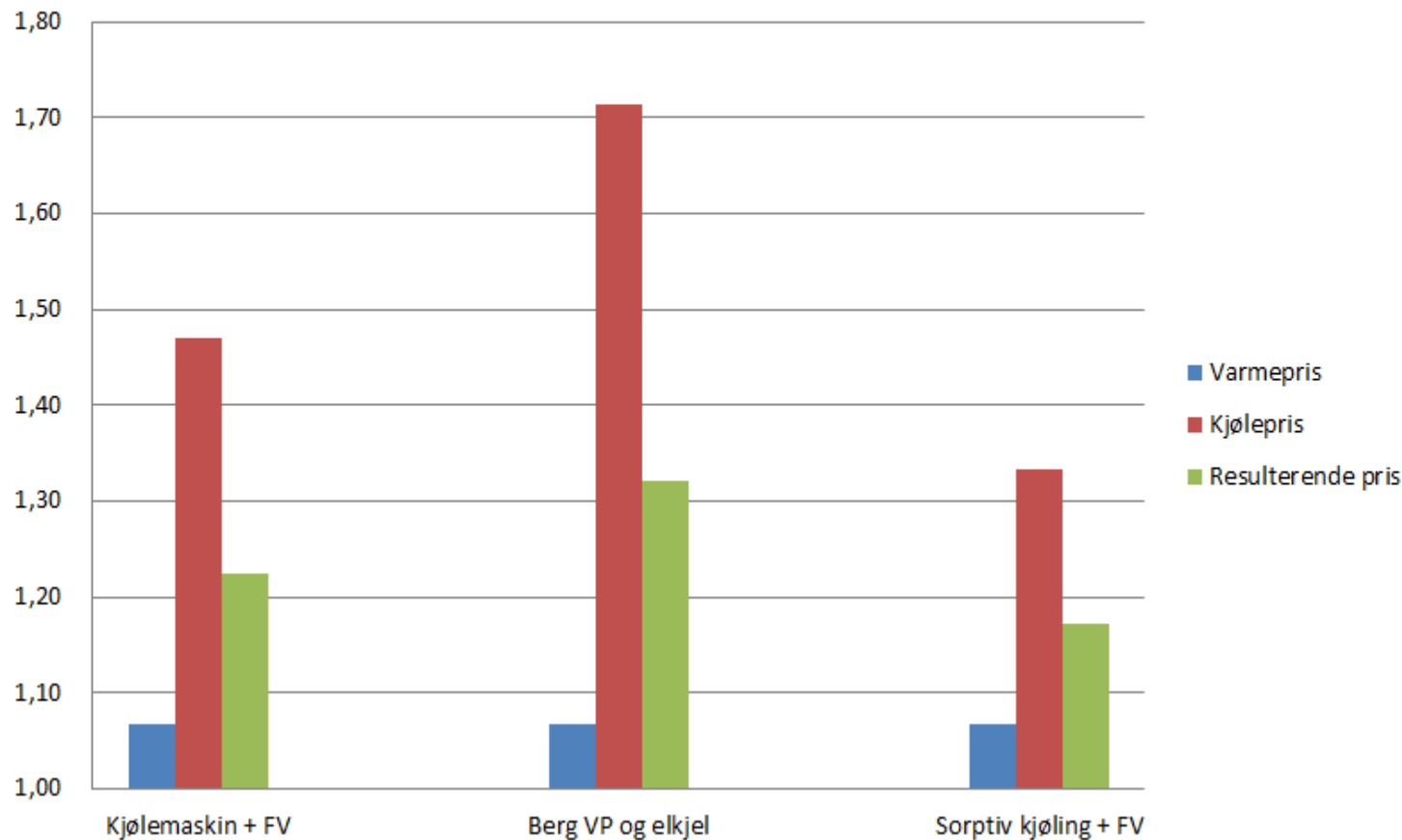

Sorptiv kjøling

Typiska ca-värden vid olika driftsituationer

Sorptiv kjøling i YT3, Økonomisk vurdering i kr/kWh

Sorptiv kjøling - utfordringer

- Aggregatene krever noe mer plass og takhøyde enn dagens ventilasjonsaggregat. Systemet må besluttes innført før bygget blir detaljprosjektert.
- Krav til SFP-faktor på 2,0 kW/m³/s
- Teknologien dekker kun ventilasjonskjøling. Ved behov bør det utarbeides gunstige systemløsninger som også kan dekke annet kjølebehov.
- God driftsorganisasjon

Hafslund